

Mythologia, Francfort, 1581 - II, 06 : De Vulcano

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Francfort, 1581 - X \[11-12\] : De Vulcano](#)

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre II

Ce document est une version augmentée de :

[Mythologia, Venise, 1567 - II, 06 : De Vulcano](#)

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre II

[Mythologie, Paris, 1627 - II, 07 : De Vulcan](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre II

[Mythologie, Lyon, 1612 - II, 06 : De Vulcain](#) est une traduction de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Francfort, 1581 - II, 06 : De Vulcano, 1581

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 14/01/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/5910>

Copier

Présentation du document

PublicationFrancfort, André Wechel, 1581

ExemplaireRegensburg (Allemagne), Staatliche Bibliothek, 999/Hist.pol.1307

Formatin-8

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Paginationp. 145-160

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Vulcain](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 28/12/2018 Dernière modification le 25/11/2024

temperamento oriatur, ex quo etiam bella & illorum omnium denastationes. Mars praeterea bonitate regionum alitur, cum nemo prope de sterili & inope regione contendat. Quod autem esis lactucis agrestibus Iuno facta est grauida, quid aliud significat, quam ex ipsa aeris temperie natam fuisse Hebe? Iuno ubi est conuiuio accepta ab Apolline in domum Iouis, nimio calore solis extarsit ac aetheris: quare agrestes lactucas, quae frigidae sunt, comedit, ac fit praegrans. Quis non videat per haec aeris temperiem significari? qui ubi plus aequo incaluerit, frigus expetit & symmetriam ad res generandas. Inde nascitur Hebe, quae iuuentuti tam plantarum quam animalium perest. Hec ubi lapsa fuisset dum ministraret, pudendasque partes Iuperis ostendisset, priuata est à Ioue eo munere quod propter pulchritudinem obtinuerat: hoc quid est aliud, nisi cum folia deciderunt arboribus, iuuentutem & honorem plantis delabitur quae si cum priore conditione comparentur, turpes sunt, & parum decorae. Eo tempore Ganymedes in eius locum subrogatur, qui nihil aliud quam hyemem significat, quae dicta est etiam a pluuiis: quare & in Aquarium signum denique Ganymedes conuersus est. Haec ea sunt, quae mihi spectare videbantur ad naturales rationes.

¶ Quod attinet ad mores, ita intelligendum censeo, gratiam atque fauorem principum rem esse inconstantissimam, quippe quibus aliud pulchrius alio tempore appareat: neque villa res est illis tantopere iucunda, cuius non brevi tempore nascatur frietas. Haec leuitas in illis est praecipue principibus, qui fortunae ornamenti ceteris praestant hominibus, ac prudentia animi illorum vulgo adaequatur: nam facultatum copia multos facit insipientes. Apud sapientes vero principes omnis turpitudine vel exterorum vel familiarium potest animum vel beneuolentissimum alienare: quia pulchritudo omnis ad integritatem morum & aequitatem & innocentiam transferenda est, sine quibus virtutibus omnino est ex oculis viri boni remouenda. Ac de Hebe satis: nunc de Vulcano dicamus.

De Vulcano. CAP. VI.

VULCANVS, sicuti dictum fuit, Iunonis fuit filius, ut testatur Hesiodus in Theogonia;

Ἡφαιστος δὲ καὶ Ἰουνοῦ καὶ Ἰουλιῶνος υἱός ἐστιν. Ἡφαιστος.

k

Vulcanū peperit Iuno coniuncta in amore Præstantem.
 Hunc, ut dictum est, quidam voluerunt subuenteo conce-
 pti fuisse genitum sine patre, quem tamen Homerus è patre
 Ioue Iunoneque matre natum esse putauit. Neque enim fieri
 potest ut natus sit sine maris desiderio, ut ostendetur, neq. fieri
 potest rursus ut frustra Iuno marem tãto opere cupierit. Sed au-
 diamus quemadmodum incredibili propè furore & deside-
 rio maris concitentur eximie, quæ subuenteos concipiūt.

*Continuòq. audis vbi subdita flamma me dulla,
 Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illa
 Ore omnes versa in Zephyrum stant rupibus aliis,
 Exceptantq. leues auras: & saepe sine Vllis
 Centigii vento grauida.*

Num tantum maris desiderium frustra Iunonem innasit? &
 infelicissimam Iunonem, si neminem neque Deorum, neque
 hominum inuenire potuit, cum adeò stimulis libidinis agita-
 retur, qui suo desiderio satisfaceret. Fuerunt qui dixerint Vul-
 canum Iouis fuisse filium, qui cum deformis natus esset, fertur
 à Ioue in insulam maris Ægæi Lemnum præcipitatus, ut ipse
 de se ipso testatur apud Homerum in primo libro Iliadis,

*ἦ δ' ἔγωγε μέγα καὶ ἄλκιον ἄλκιμονα μάα' ὄντα,
 ῥίψ' ἐπὶ τὰ πρυγὼν ἀπὸ βελῶν διατοσίῳ.
 πᾶσι δ' ἤμαρ φερόμεν, ἅμα δ' ἡλίῳ καταδύοι
 χέπτεται δ' Ἀχαιοί, ὀλίγοι δ' ἐτι θυμὸς ἰσάν.
 Me quoque de cælo pede secit Iupiter olim,
 Contra illum auxilium misero vbi mihi ferre pararent,
 At ego cum cælo, Phæbòq. cadente ferebar,
 In Lemnum vbi cecidi vix est vbi Vlla relictæ.*

Quòd autem diu fuerit in Lemno Vulcanus Iunonis Iouisque
 filius, ita scripsit Cicero lib. 3. de natura Deorum: Vulcani item
 complures primus Cælo natus, ex quo Minetua Apollinem e-
 um cuius in tutela Athenas antiqui historici esse voluerunt:
 secundus Nilo natus, Opas, ut Ægyptii appellant, quem custo-
 dem esse Ægypti volunt: tertius ex tertio Ioue & Iunone, quæ
 Lemni fabricæ traditur præfuisse: quartus Menalio natus,
 qui tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ nomina-
 bantur. Verùm Lucianus in dialogo de Sacrificiis fabulans
 hanc non sine risu recitat, quòd Vulcanus ita fuerit è cælo præ-
 cipitatus, *χελὺν ἦν καὶ γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πύματος, ἐπὶ τὴν ἰσ-*

ὅτι ὁ παῖς τοῦ αἰθέρος, ἔξ οὐραϊοῦ· καὶ οὐκ ἐστὶν ἡμῶν, καὶ λαὸς ποιήσας, ἐν τῇ φρεσὶ αὐτοῦ ὑπὸ δαίμονα, ἐτίθει καὶ ἀνὴρ αὐτῷ παῖς, ὡς παῖς δ' αὖτε ἐκείνου ἀπὸ πύργου καταπέσας. *Claudum factum esse inquit ab eo casu, cum de caelo fuit à Ioue precipitatus: ac nisi Lemni, recte facientes, cum ferretur adhuc, illum excepissent, mortuus esset omnino nobis Vulcanus, à quam Astyanax cum cecidisset è turri.* Mytilus libro primo rerum Lesbicarum memorie prodidit Lemnum idcirco fuisse consecratam Vulcano existimatam, quia calida sit quædam vis terre eius insulæ, quam etiam sigillatam vulgo medici appellant, cuius usus vermes necat, si fiat ex ea lutum cum vino albo; atque non parum prodest illis etiam, qui venenum hauserunt, multasque alias facultates præterea obtinuit. nam non solum res philosophicæ, sed etiam medicæ aliquando per fabulas ab antiquis explicabantur. At Homerus in hymno quem scripsit in Apollinem, non à Ioue, sed à Iunone Vulcanum precipitatum fuisse de cælo memorat, ac in mare decidisse, fuisseque non à Lemniis sed à Thetide educatum, qui Iunonem ita narrantem factum introducit in his:

παῖς ἐμὸν ἦ φασιν ἐρικυδέος πόδα, ἐν γλαυκῇ αὐτῇ.
 ῥίψ' ἀπὸ χειρὸς ἐν ἑλῶσιν, καὶ ἱμβραλεὶ ὑδρὶ ὑπὸντο·
 ἀλλὰ ἱ Νηρηΐες ἐν γάτρῳ θείῃσι ἀργυρέπιστα
 δέξατο, καὶ μετὰ ἥσικας γνήθῃσι κίμιστα.
*Ipsæ meum natum claudum Vulcanum, ego ipsa
 Hunc peperî, manibus capient & in aqua aetæ.
 Filia mox cepit Neres Theti alma marini,
 Germanasq; adit, quibus hunc portavit aleidum.*

Alii dixerunt fuisse à simiis educatum. Neque mirari convenit, si cum de Ioue superius loqueremur, paucos filios illi tribuimus, cum præter supradictos Mercurius quidam, & Venus, & alii nonnulli eius filii extiterint: quoniam ita obscuri fuerunt, ut eorum nomina penè deleta & extincta sint eodem quo vita est. Memorie prodidit in Atticis Pausanias, Vulcanum iniunctum acceptum à matre minimè oblitum auream sellam cum occultis quibusdam vinculis dono matri misisse; quæ Deam, cum assedisset, statim implicauerunt: quod etiam Plato inquit in secundo de rep. καὶ τοὺς ποιητὰς ἐγγυετούτας ἀστυγῶν τοῖς λαοῖς ποιεῖν, ἢ ῥαὶ δὲ δεινόν: ὑπὸ ψῆς, καὶ ἡ φασὶν ῥίψ' ἀπὸ

ὡς πρὸς τὸν θεόν. Atq; poeta cogendi sunt ut moderata et antur
oratione, ut Innonis vincula à filio, & à patre Vulcanum
deiectum. Habuit uxorem Vulcanus Aglaïam unam è Gratiis,
ut ait Isacius. Communior tamē est hominum sententia, quòd
Venerem è Lemno duxerit: quare Virgilius eam uxorem Vul-
cani nominavit hoc pacto in octavo Æneidos:

*At Venus haud animo nequidquam exterrita mater
Laurentumq; minui, & duxo mata rumulen,
Vulcanum alloquitur, thalamoq; hac coniugū aureo
Intipit, & dictū diuinum inspirat amorem.*

Hunc Deum facē ferre in nuptiis inquit Euripides in Troadib.
cum faces accensæ ad nuptias afferri soleant, ut patet ex his,

ἡ φῶς δ' αὖ δ' ἔχ' ἔς μιν ἰς γάμον ἑρπύων.

In nuptiis mortalium Vulcane fers Facet.

Certamina currentium præterea cum accensis facibus in ho-
norem Vulcani celebrabantur, quæ dicebantur Lampado-
phoria, de quibus ita mentionem fecit Herodotus in Vrania;
κατὰ πρῶτον δὲ τοὺς ἡ λαμπάδοφωρίαν, τὴν τῶν ἡ φῶς τῶν ἱερῶν λεισσι:
Et apud Græcos Lampadophoria, quæ in honorem Vulcani
peragunt. Erat horum certaminum consuetudo ut cur-
rentes summo studio conarentur accensas faces ad metam
usque deferre: at cui fax esset extincta, ille cum infamia cessa-
bat à cursu. Si quis cum accensa face fuisset à sequente supera-
tus currendo, lege certaminum cogeatur sequenti accensam
lampadem tradere: quam rem indicavit Lucretius in libr. 2. ita
scribens:

Et quasi cursores ut ai lampada tradunt.

Nam si quis rectè consideret, huic certamini simillima uniuersa
vita mortalium videbitur. Fuit autem ea de causa certamen
Vulcano cum igne institutum, quòd is ignem inuenisse à non-
nullis creditur, ut testatur Zetes in historia 335. decimæ chilia-
dis, his versibus;

ἡ φῶς τὸς τῆς Αἰγύπτου ἐν χόρῳ τοῦ τῶν Νῶε,
ὅς Νῶε καὶ Διόνυσος καὶ Ὀσίρις καλεῖται,
ἱερῶν πύρ, καὶ τίχουσιν τῶν ἱερῶν ὁπότε.
*Vulcanus quidam Ægyptius temporibus Noe,
Qui Noe & Dionysus & Osiris vocatur,
Inuenit ignem, & artes ex igne quot sunt.*

Veruntamen in Prometheis quoque & Panathenæis sacrifi-
cium

eius lampades pari ratione ferebantur. Ex quamvis multi fuerint Vulcani, nos, sicuti de Ioue loquentes fecimus, omnes vires gestas reliquorum tribuentes, communem scriptorum opinionem sequemur, qui solum serè Iunonis & Iouis filium nominare solent. Neque enim multum differre putamus ad suscepti laboris utilitatem, hic ne an ille huius nominis hoc vel illud fecerit, modò factum fuisse dicatur à Vulcano. Non enim historicas narrationes, aut res gestas nunc scribimus: sed antiquorum fabulosa figmenta explicare contendimus. Verumtamen neque illud est sine controuersia, quòd Vulcanus ignem primus inuenerit: cum illius inuentione nonnulli Prometheus ascribant. ac Lucretius multò his probabiliorē inuenti ignis rationem attulit in lib. 5.

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras,

Fulmen detulit in terras mortalibus ignem

Primitus, inde omnis flammarum diditur ardor.

Illud fortasse contigit, quòd igne ita inuento primus Vulcanus eas artes quae sunt per ignem, inuenerit: qui cum per ignem durissima metalla in varias formas diduceret, creditus est igni imperasse, & fuisse ignis Deus, quem tamen succedentibus temporibus ignem etiam esse putarunt, vt sensit Orpheus in eo hymno:

Ἡ φῶς ἱερμίδους, μετὰ θυῖ, ἀκάματον πῦρ,

ἀσπόμενι φλογίῳ αὐραὶ φασίμβρετ' αἶμα.

Vulcanus est praestans, & fortis, flammam perennis,

Flammam auris splendens per amabile nomen.

Verum quid opus pluribus? vt antiquorum consuetudinem intelligamus, & quòd ij variis nominibus Deorum rem eandem nominarunt, huc ascribenda existimauimus carmina quaedam ex minore Cratere Orphei ad hanc rem valde spectantia: in quibus quid sint Dij nonnulli exprimitur.

Ἡ μὲν δ' ἱερμίδου τὴν πάντων ἀγλαὴν ἴστ'

Ἡ μὲν οὖν πῦρ Ἡ φῶς, σῖτος ἀμμήτηρ.

Ἡ δὲ θάλασσα προφάων μέλας, ἡ δ' ἀνείχου.

καὶ πέλιος μετὰ Ἄρης, εἰρήνη δ' ἴσ' Ἀφροδίτη.

αἶας, τὰς φίλας δὲ διὰ θυγατέρι τ' ἀνθρώποι,

ὅς τε βροτοῖσι πῦρ ἐν λυγρῶν καλὴν περ παῖδα,

ταυρογυνῆος ἀπένεκεν ἱερροσώην περὶ πᾶσι

ἡδύην, πάσης τε καὶ ἀλαπίης πάρεστι.

K 3

καὶ οἶμι, ἥπιρ ἄπσοι διμυγδύ τὰ δῖα καὶ.

ἦλιν ἐν καλῆσειν ἅ' πόλιν κλυτότοξεν.

Φαίβον ἱκαβιλέτω μάντιν πάντων ἱκαίργον

ἥπ' ἑρπύων ἅ' σκληριέειν. ἐν τὰδ' ἱ πάντα.

Nuntius interpret Cyllenius omnibus ipse est:

Nymphæ aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.

Est mare Neptunus canentia litora pulsans,

Mari bellum pax alma Venus, mortalibus ipse

Taurigena, & superis animi, cura quæ lenamen,

Corniger est Bacchus, conniata læta frequentant:

Aurea in litibus Themis, tellus quæ tænetur.

Sol est max idem contorquent spicula Apollo,

Eminus & peragens, & Diminator, & Augur,

Morborum expulso Deus est Epidaurius. Ista

Omnia sunt unum, sint plurima nomina quæ unum.

Sic etiam suavissimus poeta Marander stellas & elementa ex Epicharmi sententia Deum fuisse creditum inquit in his cataminibus

ἑπὶ χαρμῶν ὕδωρ, ἄστρα, γῆν, πῦρ, ἥλιον,

ἀνέμων, σελήνην, ἢ ἑὸν ποτ' ἐμμέναι.

Aquas, Deum, terram quæ, Solem, sidera,

Vento quæ, Lunam, ignem quæ, Epicharmus asserit.

Atque Orpheus in hymnis Vulcanum, Solem, & Lunam, & astra, & lumen purissimum atque æthera ipsum nominavit, ut est in his

Αἰθήρ, ἥλιος, ἄστρα, σελήνη, πῶς ἐμμέναντο.

Æther, Sol, lumen purum, idem sidera, Luna,

Neque minus luculenter sanè hoc explicavit præclarus ille & suavis poeta Hermesianax, ubi ita cecinit,

πλετοῦ, πρὸς ἑφένω, ἀμμήτηρ, κύπρις, ἔρωτες,

τρίτωνες, νηριῶν, τινός, καὶ κυπριχάϊτης,

ἔρμης δ', ἡ φαιστός τε κλυτός, πάς, τινός τε καὶ ἡ ἑρ,

Ἄρταμις, ἡ ἱκαίργος ἅ' πόλιν, ἡς διός ἑστι.

Pluto, Persephone, Ceres, & Venus alma, & Amores,

Tristones, Nerens, Tethys, Neptunus, & ipse

Mercurius, Iuno, Vulcanus, Iupiter, & Pan,

Diana, & Erosus iaculator sunt Deus unum.

Cum igitur Vulcanus artes illas excogitasset quæ per ignem exercentur, & Deus ignis fuisset creditus, Ἄρτας montis ca-

υπτος,

vernas, in quibus magna vis ignis subterranei exafluat, Vulcani officinam esse crediderunt antiqui, ubi Ioui fulmina fabricaret. Idcirco Agathocles in iis commentariis quos de arte Ferraria Vulcani scripserat, duas fuisse insulas narrat apud Siciliā, quarum altera Hiera, altera Strongyla vocabatur, in quibus per diem ac noctem ignis assidue emittebatur: cum tamen in septimo Historiarum alteram fuisse Æoli, alteram Vulcani dixerit. Idcirco Apollonius etiam Rhodius in lib. 4. Argonaut. ubi de Lipara & Strongyla loquitur, ibi fuisse Vulcani incudes scribit his carminibus,

αὐτὰρ Ἰπάρη

ἰλῆντι οἷς ἀτὰρ, ὅβι τ' ἀκμῆναις ἡ φέριστε

χάλασσι σὺ παρῆς ἐν ἀράστον τε καὶ τυφίλοισιν.

sum rursus adire

Littora, ubi resonant percussa pondere vasto

Vulcani incudes fumig, exafluat unda.

Hanc eandem rem expressit Iuvenalis breviter suavisimis hinc carminibus in Satyra tertia post decimam;

Esprimatur adhuc Idam Iupiter antrū:

Nulla super nubes connixa calicolarum,

Nec puer Iliacus formosa nec Herculu Sxor

Ad cyathos, et iam siccato mellare tergens

Brachia Vulcanus Liparæa nigræ taberna.

Fuit autem Lipara præpotens, imperiumque latè habuit, cum coloniam Gnidiorum accepisset, quæ vocabatur prius Meligunis, & opima spolia multa deposuit in Delphis. Habebat autem terram feracem aluminis, & multas aquas calidas, tanquam Sicilia, & ignes erumpentes. Inter hanc & Siciliam fuit insula, quam Vulcano consecratam dixerunt, tota saxosa & deserta & ignifera. habuit tres voragines tanquam tres hiatus ignis, quorum è maximo flammæ ignitas massas euomebant, sed postea sunt obstructi. ex illorum observatione cognitum est, quod flammæ à ventis excitabantur, quæ & ibi erant & in Ætna. Neque hoc est absurdum credendum, quando venti gignuntur ac nutriuntur initium fumentes è marinis vaporibus tanquam à proxima materia & actu. Dictus est maior hiatus habere ambitum quinque stadiorum, quod si Notus esset afflaturus, caligo turbida circa insulam dispergebatur tanta ut Sicilia prospici non posset, sui Boreas, flamma

in altum efferebatur ab ipso hiatu, fiebantque maiores fremitus: in zephyrus, media quædam ratio seruabatur. Reliqui hiatus erant confimiles, at vi vaporum longè erant inferiores, atque è differentia fremituum & è loco vnde incipiunt flatus & flammæ & nebulae, significabatur mutatio ventorum flaturorum vel tertio antè die. cum autem non esset è Lipata soltuendum, prædicebatur finurus ventus à Vulcano vt quidam voluerunt, vt alii ab Æolo, neque cognoscebatur aliter euenire. inde proditum est memoriæ à fabulosa antiquitate Vulcanum fuisse ignis Deum, atq; Æolum quæstorem regemq; ventonũ: quod sub ænigmate proferebatur, vt scriptum reliquit Diocles in rebus fabulosis. scripsit etiam Posidonius circa solstitiũ æstiuum inter Hieram & Euonymam per auroram mare aliquando visum esse in sublimè elatum, atque sic aliquandiu constitisse assidue tumefactum, ac postea resedisse. Qui ausi sunt adnauigare, & calore & foetore repullos ab vnda reiectosque refugisse, vidisseque pisces mortuos. multos post dies mare cœnolum apparuisse, exhalauisseq; flammæ & fumos & caliginẽ, atque postmodo coaluisse, fuisseque compactum simile lapidibus molaribus. Nonnulli voluerũt Vulcanum peritissimum fuisse illius diuinationis quæ fit per ignem, quæ pyromantia à Græcis nominatur, sicuti Nereus habitus est inuentor hydro-mantia, diuinationis per aquam scilicet. Hic Vulcanus creditus fuit in ea insula Lipara & diis multis arma fabricasse, & Ioui fulmina facere, vt iudicebam: cuius famuli erant Brontes, Steropes ac Pyracmō Cyclopes, vt scripsit Virgilius libro octauo

*Insula Sicaniū iuxta latui, Æoliamq;
 Erigitur Liparen. fumantibus ardua saxis:
 Quam subter specus, & Cycloperum exesa caminũ
 Antro Ætnea sonant: validique incendibus illius
 Audiri referunt gemitus, striduntque cauernũ
 Stridura chalybum & fornacibus ignis anhelat:
 Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
 Huc tunc ignipotens cælo descendit ab alto,
 Ferrum exercebant vasso Cyclopes in antro,
 Brontesque, Steropesq;, & nudus membra Pyracmon.
 Hic informatum manibus iam parte polita
 Fulmen erat: toto genitor quæ plurima cælo
 Deiecit in terram.*

Ex-

Ex quibus patet ubi haberet officinam Vulcanus, & qui essent eius ministri, & quod esset eorum officium. scriptum reliquit Iulius Pollux lib. 5. canē æneum eximie pulchritudinis à Vulcano fuisse fabricatum, quem cum viuum fecisset postea, Ioui largitus est: Iupiter illum dono dedit Europæ, illa Procridi, quæ Cephalo: atque is canis postea fuit à Ioue in lapidem conversus. Huic leones consecratos fuisse quidam tradiderunt propter vim ignis. Fabulantur præterea de Vulcano, quòd ubi arma Ioui adversus Gigantes fabricasset, pro suæ diligentiae laborisque mercede Mineræ nuptias expetiuit. illi cum Iupiter perpetuam incorruptamque virginitatem iuratus concessisset, neque tamen huic abnuere posset, quia per Strygiam paludem iurasset, se quidquid peteret esse daturum; Mineruam clam monuit ut suam virginitatem defenderet, atque huic quod peteret, se concedere dixit. Deinde cum Minerva Iouis monitu Vulcani desiderio ac libidini reluctaretur, Vulcani semen dicitur in terram cecidisse, unde natus est Erichthonius, quod nomen & cōtentionis & terræ nomen intra se continet. Habuit communem aram cum Prometheo Vulcanus, quia crediderunt nonnulli ignem à Prometheo, at artes per ignem à Vulcano fuisse repertas. Huic insulam Lemnum tribuerūt, quòd in ea insula primum & ignis & armorum faciendorum ars fuerit inventa, sicuti scriptum fuit ab Hellanico in commentariis de ædificatione Chii. Nam cum multo antiquior Vulcano fuisset Prometheus, is idcirco ignifer Titan à Sophocle dicitur in OEdipode in Colono;

ὁ δ' ἐστὶν ἑρμῆς παῖς

Intus ignifer Deus

τίταν προμηθεύς.

Titan Prometheus

Memoriæ prodidit Sophoclis enarrator de Lysimachidæ sententia multò antiquiorem fuisse Vulcano Prometheus, atque illius statuam cum sceptro effingi solitam, aramque communem fuisse utriusque in base. Homerus præterea in hymno quem scripsit in Vulcanum, illum fabricandi inventorem unà cum Pallade autoremque putavit, ut patet in his;

ἢ φασιν κλυτὸν ἔμπεδον ἀέθρο μῦθον λέγῃ,
 ἔς μετ' Ἀθηναίης γλαυκῶπιδος ἀγλαὰ ἔργα
 ἀνθρώπων ἐδίδαξεν ἐπὶ χυβόῃς, εἰ τὸ πάρος ποτε
 ἀνθρώπων ἐκείνων ἐκείνων ἐκείνων ἐκείνων ἐκείνων.

*Ate mihi clarum Vulcanum dicite Musa,
Plurima mortales docuit cum Pallade & olim
In terris homines speluncas more ferarum
Incoluere prius & stantes frigora celsi.*

Deinde cum Iupiter pro igne à Promethæo rapto magnas calamitates hominibus machinaretur, hic Pandoram Iouis iussu formauit, ut ait Hesiodus in operibus & diebus, cum aqua rigasset, ut est in his,

*Ἡ φάειεν δ' ἰκίλθοντα πῶδε λατὴν ἐνὶ ταύχῃ
γυναικὶ δὲ κ' ὀφείλει.*

*Egregium iussit Vulcanum spargere lymphæ
Continuò terram.*

Fabulantur Venerem huius uxorem fuisse, quæ cum maritum ob deformitatem corporis & claudum non magnopere amaret, dum is esset fabrilibus operibus intentus, clam cum Marte bellorum Deo congregiebatur, adulteriumque committebat: Gallumque iuuenem sibi dilectum adolescentulum secum Mars adducebat custodem, quem relinquebat ad ostium, ut aduentantes nuntiaret, obsequaretque Solem præcipuè, quem maximè omnium Deorum Mars metuebat ne rem Vulcano indicaret propter singularem inter illos amicitiam. at Gallus fertur in somnum verius fuisse: quare nemine præsciente Sol rem conspexit superueniens, Vulcanoque indicauit. Illud demum supplicij à Marte Gallo illatum est, ut in animal sui nominis veteretur: quare nunc etiam solis exortum insigni vociferatione indicat, quasi Marti significaturus ut Solem caueat. Vbi sol igitur rem perensissset, Vulcanoque indicasset is tenuissimum rete ferreum confecit, & circa thoram ita tetendit, ut conspici non posset. Mox utrosque nudos in illo rete implicatos omnibus Diis ridendos exposuit, quam rem explicauit Ouid. in lib. 2. de arte amandi:

Fabula narratur toto notissima celo,

Mulierem capta Maris, Venerisq, dolis.

Quam rem etiam Hom. multis carminibus complexus fuit in lib. 9. Odysseæ. Ex hoc adulterio nata est Hermione tutelare numen, ut ait Plut. in Pelopida. Habuit Vulcanus filios Ardalum, qui cellam fecit Musarum apud Træzenios, & à quo ribiam inuentam ferunt Brotheum, qui irrisus ab omnib. propter deformitatem oris in ignem se coniecit, vel morte ipsa

miæ.

miam deuitaturus: Corynetum Æthiopem, qui nomen dedit Æthiopibus, cum ante illum Ætherij dicerentur, ut ait Arist. libr. 4. de fluminibus: Olenum, à quo vrbs vocata est Bœotia: Albionem, Morgionem, Ægyptum, à quo dicta est Ægyptus: Periphœum, Enchithonium, Acumque, & alios complures ex variis scæminarum Deorumque congressibus.

¶ Atque hæc ea sunt serè quæ de Vulcano fabulati sunt antiqui. nunc quid sub his ambagibus verborum occultauerint antiqui perquiramus. Atque illud primum, quod è sola Iunone subuentaneo conceptu natus sit Vulcanus, ut ait Plato in Cratyllo, qui φάσιν ἵστωρ ἱστῶν siue luminis præses, fieri omnino non potest. nam præter id quod inauditum est in scæminis huiusmodi conceptus, quæ cum Veneris titillationibus infestantur, facillè medicinam suo dolori inuenire solent: tum si sit ignis Vulcanus, qui ex aere procreatur, ut esse omnium elementorum naturam accepimus à sapientibus, quæ ex sese vicissim oriuntur: certè nulla fieri potest ignis ex aere generatio nisi per calorem, ac superiorum corporum motum. Neque Iuno si consistere possit, & à nulla vi externa calefiat, vllum Vulcanum vel Martem vel Heben è se gignet: quia calor artifex est, marisque locum obtinet in rerum naturalium generatione. quare cum pro igne illo purissimo ac sublimi corpore, quod purissimam est elementorum omnium, capitur: Vulcanus ex Iunone & Ioue, siue ex aere superiorum corporum motu calefacto, nasci dicitur. Idem è cælo deiectus à patre dicitur, vel (ut alij maluerunt) à Iunone propter deformitatem, quia ignis ille qui in nubibus cogitur, cum è crassiore materia constet, si conferatur cum eo qui sublimis est, & in purissima supremaque regione constitutus, crassus est & deformis, & vix dignus ut ignis nominetur: & illa de causa ad impuriorum corporum locum, tanquam ex illegitima possessione depellitur, & vi superiorum corporum, & ab ipsa superioris aeris natura. Alij maluerunt Lemum illi fuisse dicatam, & illum collem, in quem præcipitatus fuit, propter calorem ac sterilitatem loci, qui cum sit expulso similis, nullam omnino plantam producit. nam nimius calor loci comburit, at non procreat. Hic educatur à Thetide & à marinis nymphis exceptus, quoniam ex humore & cum illo mixta eius ignis materia colligitur. Enimvero cum terra

omnium sit diuitiarum mater, aurea sella fingitur, cui Iuno sit Vulcani artificio alligata: hoc quid significat, nisi partem illam aeris, quæ propinquior est terræ, & impurius, superiorum corporum motu non agitari, quippe quod intra montium vertices includatur, sed propè firmam esse & alligatam terræ? non enim facile vi superiorum corporum extenuatur, sed tanquam aquarum stagnum conficitur. Vxorem Aglaïam & Venerem habuisse dicitur, quia è calore & humore vniuersa rerum humanarum generatio fit, quorum omnium semper intelligenda est symmetria. Nihil est enim aliud Aglaïa, quàm splendor & vberitas rerum quæ calorem ipsam consequitur, quod etiam nomen ipsum significat. Et quoniam nulla esse potest in rebus humanis naturalis procreatio sine calore, ea causa fuit cur faces in nuptiis accenderentur, quibus præesse putabatur Vulcanus. Effectum est præterea ut qui currerent in Lampadophoriis, extinctis facibus cessarent à cursu, quia cum cessauerit calor, rerum omnium vita extinguatur, & cessat. At quod si posterior priorem cursu superasset, ille prioris accensam lampada caperet, id ad successionem rerum omnium, vicissitudinesque ostendendas fictum fuit. Neque mirum est si, cum elementa & sidera pro Diis sint culta, hic quoque tanquam Deus cultus fuit, quippe cum idem esse Sol, Luna, æther, astra, ignisque putaretur, ut diximus. Hunc sinxerunt diis cæteris arma fabricare, quia calor sit artifex omnium operum naturæ, quippe cum nulla alia res sit, quæ vel animantia aptius per excessum impellat ad interitum, vel per mediocritatem conseruet, vel ægrotantia sanitati restituat, quàm vis moderati caloris. nam & hæc concoquere, & innatum eorum calorem excitare ubi naturalis calor non potuerit, iam de eius animæ salutis spes omnis abiecta est. Iure igitur arma seu vires Diis omnibus, ubi oporteret, dictus est Vulcanus ad singulorum cōseruationem ac sui tutelam fabricare ac tribuere solitus. Fulmina dicuntur à Vulcano Ioui fieri solita, qui ignis est in sublimis elatus, qui ubi à circumstante frigore comprimitur, vi erumpit: cuius famuli sunt *Γεοννῆ, καὶ Ἀστραπὴ, καὶ Πῦρ ἀμύμον*, Brontes, Steropes, Pyracmon. nam *Γεοννῆ* tonitrum significat, *ἀστραπὴ* fulgur, *πῦρ ἀμύμον* ignem multum. sic enim nomina ipsa rem per se significat. nam nisi multa sit ac densa vis ignis,

ignis, fit fulgur tantum & tonitrus, at non etiam fulmen. Hic igitur ignis cum sit impurus, utpote qui adhuc in materia, deorsum à Ioue depellitur cum incredibili impetu, quæ est fulminum natura. Nam neque lapis, neque ferrum, neque solidum aliquod corpus, meo quidem iudicio, putandum est fulmen, cuius tot tergiversationes, tantamque vim, & tam mirabilem videmus: sed vis crassioris ignis frigore & antiperistasi magno cum impetu disrupta, qui deorsum impellatur. Eum Vulcanum Minerva, quæ purissima est pars ætheris, è qua nulla nascuntur animalia, cum perpetuam obtinuerit virginitatem, amore sui captum repellit, qui semen in terram effundit, ac inde monstrum nascitur. quid hoc est portenti Dii boni? quod monstrum ita horrendum? Natura illa ætheris superioris ad inferiora usque corpora ita pura non descendit, sed calor ille qui generationem adiuvat impurus est, & in materia crassa commistus. quare semen Vulcani in terram decidens multiplicia gignit animalia, quæ res per variam Erichthonii formam indicatur. turbulentus enim ignis & in materia commistus ubique Vulcanus est intelligendus; qui aptus est rerum generationi. Hic formavit Pandoram, omnium Deorum donum, ut nomen ipsum significat, quoniam hic calor & Ceteris, & Bacchi, & Palladis, & aliorum creditorum Deorum inventiones adiuvat. Hanc omnes artes edocuit, quoniam in quibus vis est ignea, quorumque sanguis subtilior est, & rarius corpus, illi plurimum valent ingenio & prudentia. Hic idem obscuris omnino rebus, & quæ videri non possent, Martem bellorum Deum cum Venere implicavit, & nudos omnibus Diis ridendos exposuit: quod quidem si ad rationes astronomicas transferatur, nihil aliud significat quam Martis & Veneris planetarum congressu adulterorum fieri ortus: sed si sol propius accesserit, minime latebunt adulteria. Quamobrem dictus est Sol Veneris adulterium patefecisse, ut ait Plutarchus in libello de audiendis poetis. At Lucian. in astrol. quosdam filios Deorum ait dictos quod sidera habuerint in ortu bona. Homerus per hanc fabulam videtur homines ad æquitatem adhortari, & ad integritatem vitæ, & ad innocentiam, cum facile Dii viam inueniant qua in sceleratos quamvis fortissimos & potētissimos homines, animaduectant. ita enim scribit,

οὐκ ἔστι τῷ κακῷ ἔργῳ, καχέσθῃ τοῖς θεοῖς ὡς ἀκού-
 ῃς καὶ τῷ ἡ' φαιστος ἐὼν θεοῖς ἡ' Ἄρεα
 ὡς ὅτι τῷ ἐν πρὸς ὅντιν θιῶν, εἰ ὅλυνται ἔχουσιν,
 χαλὸς ἰὼν, τὰ χεῖρ' ἰδὲ καὶ μαιχάρε' ἰδὲ φέλλαν.

*Si quid turpe facis, lento pede magna Deorum
 Iracundi celerem. Sic nunc Vulcanus iniquum
 Retibus implicuit Martem, tardissimus alter
 Sit quamvis, superorum at velocissimus alter.*

Quis enim vir malus, & iniqua faciens, diu felix esse poterit non amplitudo diuitiarum, non amiconum stipantium frequentia, non nobilitas generis, non virium & imperii magnitudo, non armatorum numerus, possunt virum nefarium meritis supplicii & vindictæ Dei demum surripere. est enim verum quod

ἀπορώπτες μὲν ἴσως ἄνθρωποι ἀποπύτι πιήσας,
 οὐ ἄνθρωποι δὲ θεοὶ εὐδὲ λόγοι δόμοιοι.

Si quid turpe facis, mortales forte latebis.

Nemo Deum latuit turpia mente putant.

Nam sola est innocentia, vitæque integritas, quæ nullam vel à Diis vel ab hominibus vindictam expectat, quæque ubique tuta & tranquilla est. Finxerunt hunc Deum vxorium, qui relictis Iouis & Martis ministeriis ad optata Veneris se cōuerterit, per quod innuunt, libidinosos esse honores, facultatū, virtutumque cōtemptores, quodque omnes Deos relinquant pro arbitrio Veneris, ut finxit Virg. lib. 8. qui facit Vulcanum pro precibus Veneris omnia incepta reliquisse. Nec me præterit illorum qui torquendis metallis per ignem student, esse opiniones nonnullas, quas suis vasculis accommodare conantur. Neque enim credibile est metallorum formas posse per artem inter se conuerteri, non solum quia ars naturæ est imitatrix & adiutrix ac ministra, quæ cū formas non confundat, neque ars apparet illud posse efficere; sed etiam quia natura ad singula puriora perficienda in singulis formis puriore indiget materia, purioribusque quibuldam principiis, ut ait Theophrastus in libro de lapillis, quæ certè ipsa sibi pro arbitrio effingere semper non potest. nam non solum propriis principiis indigent singulæ formæ ad suam generationem, quæ in plurimum diuersa non possunt referti, sed etiam his purioribus opus est ad singula perfectiora peragenda. de fit

Contra Chari-
 am. Valer. Ar-
 p. 166.

Natura formas
 non conficit.

Nra ad singula

puriora perficienda
 indiget materia
 puriore. q. puriora.

de sit ut alii sint adamantis, alia smaragdi, alia sardonichis principia, alia marmoris: atque item alia ferri inter metalla, alia æris, alia auri, alia argenti, neque eadem horum omnium putanda sunt. quod si contingeret omnia in omnibus esse generationis principia, non minus saxa aut ligna, quam metalla, in aurum possent per artem conuertere. Neque omnia esse in omnibus denique concludendum est, & certa esse rerum singularum principia, & ea non posse per artem inter se confundi, deinde in alterius naturam conuertere. Dicunt enim Vulcanum ob deformitatem deiectum de cælo fuisse, nihil aliud esse, quam aut sulphur aut argentum cutiscans: quod nihil, nisi suæ naturæ, in se recipit, sed ab omnibus separatur. Modò Minervam dicunt amari à Vulcano, quia existimant sulphur id & ferrum amare aquam Mercurialem: quam nominant Minervam: qui cum simul sint, in putrefactione separantur, cum diuersas naturas sint sortiti, quare dicta fuit Minerva fugere Vulcanum. Et ne persequar huiusmodi ineptias, quas tormēta & calamitates multorum loculorum fuisse certò scio, multorumque etiam in posterum futuras, multi ad has suas inuentiones antiquorum fabulas detorqueere conati sunt. quod autem vanā esse artem chemiā putemus, & quid de arte illa sentiamus, ita in epistola quadā aliq̃do exp̃ssimus, q̃ aduersus fuliginosas chemi corū fallacias scripsimus, è qua nulla hic ascribēda putauimus.

3
non via in ista
generatōis prin
cipia.

Infestat hunc
mian

*Ars fallax, inuisa bonis, dulcedine captas
Incute & perimis! dementibus improba siren.
Naturam superare putas te posse per ignem?
Sedula, quid insanas? & longis passibus illa
Deferit, ac tandem nil perficit, illa colorum
Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
Sic fertur Protheus se in multas vertere formas,
Cum fieret serpens dirus, cumq̃, vnda, & lignis.
Vti opes properans quas fumus portat in auras,
Inde ardens miseris torquet præcordia viris,
Existialis amorque auri, sanique dolores,
Quos semel insana fallacia cepit arsis.
Occipat hac nulli misero vesania mentem,
Ne pro peccatis hominum sutor atque Deorum
Supplicia, ingentesque paret mox sumere penat,
Mendaci sunt: semper caligine barba*

*Squallet, & immundo turpantur pallia fumo.
 Et noua quarentes semper mendaciat alant,
 Defecisse sibi vires. Vbi nona reperta est?
 Mercurium ratio qua possint sistere in aurum,
 Ad notos homines inde hac contagia serpunt.
 Si quenquam arripiant, qui stultas prabeat aures,
 Non prius effugiet, quam sit perpeffus eandem
 Fortunam, scopulorum ratem confregerit Vno.*

Neque satis validam rationem illam vnquam fore putavi, qua nonnulli artifices suam artem confirmare conantur, quod scribitur à Suida in hanc sententiam, artem illam aliquando apud Ægyptios floruisse: Chemia argenti auriq̃ue præparatio est; cuius libros aliquando conquiritis Diocletianus concremauit propter illa quæ aduersus ipsum Ægyptij innouarunt. Hos enim crudeliter trucidauit, ac liberos de chemia auri & argenti ab antiquis conscriptos inquirens igni absumpsit: ne Ægyptij ex arte illa diuitias compararent, atque opum abundantia freti arma mouere Romanis auderent in posterum. Neque enim lex est diuina quidquid à Suida dicitur, & multa fabulosa de sapientia Ægyptiorum circumferuntur. Neque illud sanè præmittendum videtur, quod quidam primum Vulcanum regnasse in Ægypto, illumque fuisse primum inuentorem ignis tradiderunt: quia cum fulmen ignem detulisset in arborem, dicitur Vulcanus hybetno tempore propius ad ignem accessisse, ac sensisse caloris beneficium, cessantique igni materiam iniiecisse, atque sic naturam ignis cognouisse, & cōuocatis aliis hominibus vtilitatem naturamque ignis ostendisse. At nunc de Marte.

De Marte. CAP. VII.

DICTUM est à nobis superius, quod Mars Iunonis fuit filius: at quod nonnulli arbitrati sunt, hunc etiam sine patre fuisse natum, id omnino absurdum est, & portento simile. Neque enim omnium partium fabularum legitima expositio semper inueniri potest: quoniam aliæ additæ sunt ad fabulas ornandas, aliæ ad probabilitatē, aliæ continent veram rerum gestarum explicationem. Iupiter igitur cum primam vxorem Metim, deinde Themim, tertiā Iunonē duxisset, ex ea suscepit Martem & Heben, vt in his testatur Hesiodus in Theogonia:

Διὸς ἔκγονον